

Variants de diners del Biarn a nom de Cèntul (segle XI – 1426)

JOAQUIM PONT*

Ja el 1858, en Faustin Poey d'Avant identificava inequívocament diferents variants del diner del Biarn comú en la seva extensíssima obra *Monnaies Féodales de France*. Posteriorment, n'Emile Boudeau no en fa esment i les deixa de banda. I, finalment, en Miquel Crusafont, en la seva “Història de la moneda de l'Occitània catalana (s.XI-XIII)”, fa esment de l'existència de diverses variants de llegenda però no les cataloga ja que considera que són posteriors al domini català sobre el vescomtat biarnès. Per totes aquestes premisses, fa un parell d'anys em vaig voler interessar en aquestes peces tan estranyes com curioses. I aquestes són les peces que hom ha pogut catalogar i definir.

Primerament, cal per això un petit apunt sobre el topònim “Biarn”. He decidit seguir les tesis de l'expert occitanista Ventura i Subirats i últimament¹ secundades pel mestre Crusafont, i he utilitzat el topònim Biarn i no Bearn.

Segona, sense entrar gaire en la història del Vescomtat de Biarn, cal indicar els vescomtes que hi han governat amb el nom de Cèntul. Aquests són Cèntul IV de Biarn (1058-1088) i I de Bigorra, anomenat el Jove; i Cèntul V de Biarn (1131-1134), mort jovenet. Els anteriors vescomtes, com Cèntul II o Cèntul III de Biarn, no eren comtes de cap territori i, per tant, no podien ostentar ni gravar el títol a les monedes biarneses.² El següent vescomte que fabricarà moneda a nom seu serà en Joan I de Foix, vescomte de Biarn, Marsan (1413-1436) i comte de Foix (1415-1436). En Joan va variar la inscripció a les monedes amb el nom del comte (IOAN) i hi va afegir el seu símbol heràldic, la vaca de raça betizu.

* Investigador numismàtic i membre de la SCEN.

1. A l'obra CRUSAFONT i SABATER, Miquel. *Història de la moneda de l'Occitània catalana (s.XI-XIII)*. Societat Catalana d'Estudis Numismàtics, IEC, 2012.

2. Així ho indica en Crusafont a la pàgina 171 de l'obra ja esmentada.

Diner a nom de Cèntul.³I diner a nom de Joan.⁴

Tercera i última, hom ha considerat que existeixen dos tipus de diners del Biarn a nom de Cèntul. Un, tipus A, amb un pes elevat, de bona llei i el més antic. I un segon, tipus B, amb un pes similar, molt fi i de característiques i estil molt proper al diner de Joan I de Foix. Bases prou sòlides per considerar-los diferents. Alhora, hom presenta les diferents variants de cada un d'ells.

DESCRIPCIÓ DE LES PECES

Diners de billó tipus A

Diner de billó tipus A

a/ +ONOR FORCAS. Al camp, M, P i una Creu.

r/ CENTVLLO COM' (l'apòstrof indica els travessers de E nexada amb la M). Creu interior en camp amb punt en el 1r i el 2n quarter.

Pes: 1,21 g

Ø: 17 mm

sense especificar

3. POEY D'AVANT, Faustin. *Monnaies Féodales de France*. 1858. Làmina LXIX, moneda 8.

4. POEY D'AVANT, Faustin. *Monnaies Féodales de France*. 1858. Làmina LXIX, moneda 11.

5. L'apòstrof pot ser únic o doble. Aquest fet no el considero un element prou distintiu per esdevenir una variant de llegenda.

Variants del diner A

Diner de billó A1

a/ +ONORFORCAS (*S ajaguda*) Al camp, M, P i una creu.

r/ CENTULLO COME (*ME nexades*) Creu interior en camp amb punt en el 1r i el 2n quarter.

Pes: 1,21 g

Ø: 17 mm

sense especificar

Diner de billó A2

a/ +ONORFORCAS (*N invertida*) Al camp, M, P i una creu.

r/ CENTULLO COME (*N invertida i ME nexades*) Creu interior en camp amb punt en el 1r i el 2n quarter.

Diner de billó A3

a/ +ONORFORCAS (*N invertida i S invertida*) Al camp, M, P i una creu.

r/ CENTULLO COME (*N invertida i ME nexades*) Creu interior en camp amb punt en el 1r i el 2n quarter.

Diner de billó A4

a/ +OMORFORCAS (*S ajaguda*) Al camp, M, P i una creu.

r/ CENTULLO COME (*ME nexades*) Creu interior en camp amb punt en el 1r i el 2n quarter.

Diner de billó A5

a/ +OMORFORCMS (*M en comptes de N, A en forma de M i S invertida*) Al camp, M, P i una creu.

r/ CENTULLO COME (*M en comptes de N i ME nexades*) Creu interior en camp amb punt en el 1r i el 2n quarter.

Diner de billó A6

a/ +ONNORFORCAS (*dobla NN i S ajaguda*) Al camp, M, P i una creu.

r/ CENNTULLO COME (*dobla NN i ME nexades*) Creu interior en camp amb punt en el 1r i el 2n quarter.

Diners de billó tipus B

Diner de billó tipus B

a/ +ONOR : FORCAS (*N amb punt al travesser; 2 anells de separació i A formada per 4 triangles*) Al camp, M, P i una creu.

r/ +CENTVLLO : COME (*N amb punt al travesser; T amb anell interior; 2 anells de separació i ME nexades*) Creu interior en camp amb punt en el 1r i el 2n quarter.

Pes: 1,21 g

Ø: 17 mm

sense especificar

Variants del diner B

Diner de billó tipus B1

a/ +ONOR : FORCAS (*2 punts plens de separació i A formada per 4 triangles*) Al camp, M, P i una creu.

r/ +CENTVLLO : COME (*2 punts plens de separació i ME nexades*) Creu interior en camp amb punt en el 1r i el 2n quarter.

Pes: 1,21 g

Ø: 17 mm

sense especificar

Diner de billó tipus B2

a/ +ONOR : FORCAS (*N amb punt al travesser; 2 punts plens de separació i A formada per 4 triangles*) Al camp, M, P i una creu.

r/ +CENTVLLO : COME (*N amb punt al travesser; T amb anell interior; 2 punts plens de separació i ME nexades*) Creu interior en camp amb punt en el 1r i el 2n quarter.

Pes: 1,21 g

Ø: 17 mm

sense especificar

Diner de billó tipus B3

a/ +ONOR : FORCAS (*N amb estrella al travesser, 2 anells de separació i A formada per 4 triangles*) Al camp, M, P i una creu.

r/ +CENTVLLO : COME (*N amb estrella al travesser, T amb anell interior, 2 anells de separació i ME nexades*) Creu interior en camp amb punt en el 1r i el 2n quarter.

Pes: 1,21 g

Ø: 17 mm

sense especificar

x2

Diner de billó tipus B4

a/ +ONOR : FORCAS (*N amb estrella al travesser, 2 anells de separació i A formada per 4 triangles*) Al camp, M, P i una creu.

r/ +CENTVLLO : COME (*N amb estrella al travesser, T amb anell interior, 2 anells de separació i ME nexades*) Creu interior en camp amb punt en el 2n i el 4t quarter.

Pes: 1,21 g

Ø: 17 mm

sense especificar

x2

Diner de billó tipus B5

a/ +ONOR ... FORCAS (*3 anells de separació i A formada per 4 triangles*) Al camp, M, P i una creu.

r/ +CENTVLLO ... COME (*L amb punt ple a la cama, 3 anells de separació i ME nexades*) Creu interior en camp amb punt en el 1r i el 2n quarter.

Pes: 1,21 g

Ø: 17 mm

sense especificar

Diner de billó tipus B5

a/ +ONORFORCNS (*A en forma de N*) Al camp, M, P i una creu.

r/ +CENTVLLOCOME (*ME nexades*) Creu interior en camp amb punt en el 1r i el 2n quarter.

Pes: 1,21 g

Ø: 17 mm

sense especificar

BIBLIOGRAFIA

BOUDEAU II. BOUDEAU, Émile. *Catalogue général illustré de monnaies françaises provinciales*, 2002. Reedició d'Éditions les Chevaliers CGF.

CRUSAFONT I SABATER, Miquel. 2009. *Catàleg general de la Moneda Catalana, Països Catalans i Corona Catalano-Aragonesa (S. Va.C. – S. XX d.C.)*. Societat Catalana d'Estudis Numismàtics, Institut d'Estudis Catalans.

CRUSAFONT I SABATER, Miquel. *Història de la moneda de l'Occitània catalana (s. XI-XIII)*. Societat Catalana d'Estudis Numismàtics, IEC, 2012.

POEY D'AVANT, Faustin. *Monnaies féodales de France*, 1858. Reedició d'Arnaldo Forni Editore, 1993.